

En ny historikergenerasjon taler 08039

Av John Sand

*«Den systematiske historieforfalskning syn – hverver almenhetens omdømme.»
(Johan Scharffenberg i Morgenbladet 26/5-1950)*

For en tid siden ga C. C. en meget positiv omtale av Ole Kristian Grimnes' siste bok «Norge under okkupasjonen». Kanskje nettopp fordi vi ikke er blitt bortskjemt med hverken balanse eller nøkternhet hos de få forfattere som tidligere har behandlet dette avsnitt i norsk historie, virker fremstillingen hos Grimnes forbausende objektiv. At det er en ganske anderledes historie Grimnes har gitt oss kan det ikke herske tvil om.

Omtalen av «Elverumsfullmakten» som realitet synes jeg likevel skjemmer boken. Fordi dette først og fremst er et statsrettslig spørsmål burde forfatteren ha satt seg inn i hva Norges fremste ekspert i stats- og folkerett, professor Frede Castberg, i sin tid uttalte om «Elverumsfullmakten». I sitt skrift «Historiske stridsspørsmål i Norges politiske historie» skriver Castberg side 57-58: «Nå kan man etter min mening ikke si at Elverumsfullmakten ble vedtatt av Stortinget. Det faktiske forhold er at den beslutning som ble foreslått av Stortingets preside overhodet ikke ble satt under votering. Møtet ble hevet før det var stemt over forslaget.» Dette er helt overensstemmende med det en av møtedeltagerne på Elverum, stortingsmann Ingvald Førre, opplyste i en artikkel i Andøya Avis 14/8 1959: «Jeg uttalte at på grunnlag av herr Hambros siste erklæring, at når regjeringen har sin fullmakt i henhold til Grunnloven, var det intet grunnlag for å vedta en ny fullmakt. Dermed avsluttedes debatten om dette spørsmål. Og noen votering ble ikke foretatt.»

Professor Castberg kommer også i sin erindringsbok «Minner» flere steder inn på at det aldri har eksistert noen Elve-

rumfullmakt. Side 96 skriver Castberg: «Fylkesmann Uthelm hevdet bestemt forleden at noen Elverumsfullmakt ikke forelå». Og professoren fortsetter på samme side: «Under en samtale med Arne Ordning den 16. bekreftet han at det ikke var vedtatt noen «Elverumsfullmakt». Ifølge Castberg tok endog forslagsstilleren, Hambro, avstand fra den oppfatning at hans forslag ble vedtatt. Castberg forteller nemlig på side 111 i «Minner»: «Han (Hambro) vil ikke være med på at den fullmakt han foreslo var et utslag av konstitusjonell nødrett og ga regjeringen myndighet utover de vanlige myndighetsgrenser.» En annen fremtredende politiker, odelstingspresident i 1940, Neri Valen, som deltok under Elverumsmøtet, kommer i en artikkel i «Varden» 9/12 1947 inn på «Elverumsfullmakten»: «Eg hugsar vel at politikarane var på det reine med at det ikkje vart votert over fullmakt i Elverum og at fullmakta heller ikkje var i konstitusjonelle former.» Samme oppfatning gir cand. jur. Eivind O. Helle uttrykk for i Dagbladets kronikk 3/4 1960: «Det var ikke mulig for Stortinget gjennom et simpelt vedtak å skaffe regjeringen en konstitusjonell fullmakt den ikke allerede hadde. Den enkle statsrettslige sannhet kan ikke tåkelgges selv om det henvises til de mest patosfylte grunnlovsparagrafer.»

Grimnes er også på villspor når han på side 14 skriver om eksilregjeringen: «Da det ikke var mulig måtte den gjøre dette som krigførende, for nøytral kunne den ikke være hos britene.» Norges utenriksminister dengang, Halvdan Koht, måtte vel bedre enn noen ha fullt kjennskap til regjeringens statsrettslige stilling. Og Kohts oppfatning kommer klart til uttrykk bl.a. i Terje Wolds dagbokoppteckning for 26/10 1940: «Koht mener at vi som nøytralt land ikke skal ha noen politisk avtale med noen» (Se her Trygve Lie: «Med England i ildlinjen» side

101) Norges chargé d'affaires i Stockholm, den folkerettskynlige Jens Bull, uttalte også, ifølge Morgenbladet 26/5 1979 side 6, at Norge anså seg som nøytralt i stormaktskonflikten. Samme oppfatning hevdet Stortingets rådgiver i folkeretts-spørsmål, h.r. advokat Harald Holthe. Det Grimnes forteller om at flyverne i juni 1940 ble oppfordret av regjeringen til å dra til England er heller ikke helt korrekt. I major Fredrik Meyers meget omfattende verk «Hærens og marinens flyvåpen 1912-45» heter det om de flyvere som dro til England at de forlot landet på «helt frivillig basis». Major Meyer forteller det helt korrekte, nemlig at general Ruge beordret en rekke flyoffiserer å reise til Finland, hvor det var tanken å få opprettet en norsk flyskole.

Når general Ruge beordret sjeften for flyvåpenet, daværende kaptein Ole Reistad og en rekke andre flyoffiserer å reise til Finland istedetfor til England, når Ruge frivillig gikk i tysk krigsfangenskap, når general Fleischer har fortalt at han ikke engang fikk ta med sin adjutant til England, langt mindre noen stab, når Fleischer har skrevet hans ønske om å få norske offiserer som var internert i Sverige i 1940 over til England ble avvist av Nygaardsvoldregjeringen, når Trygve Lie i «Leve eller dø» side 254 erkjenner at «de militære styrker vi hadde hatt, eksisterte ikke mer», når Trygve Lie om forholdene i England i 1940 kan fortelle (Leve eller dø, s. 56): «Vi fikk ikke engang anledning til å montere fem Curtis jagerfly som var kjøpt i U.S.A. og nettopp ankommet. De måtte returneres utpakket til Canada», når Keilhau-kommisjonen, oppnevnt av eksilregjeringen 12/3 1941, fastslår at noe nytt «felttog» ikke er begynt i England, når Kong Haakon i sin skriftveksel med ambassadør Collier (gjengitt i Aftenposten 20/9 1946) uttaler at «mine landsmenn gjorde tjeneste i britiske styrker som frivillige under siste

krig», når Nyn (Ifølge Trygve Lie i Ildlinjen» s. 57) at av norske soldater forvar måtte besejret, ingen skulle tvinges til å slåss sak», når statsstipendiat, Sverre Hartmann på 1940» skriver sjonsavtalen opphørte krigstilstand. Bru avtale er «war enstemmig protokoll. Innst. O.IX 1949 s. det ikke var anforeta innkalling mannskaper i «fre og samtidig kor «Også i U.S.A. og legale hindringer i skrivning, i U.S.A. villig verving», når mannen major Bliver i Da : og Tid i krigen var slutt og tivt okkupert i sa folkeretten i og m sjonsavtalen 10. i udiskutabelt» – ja, være på tide at no sitetslærere komme erkjennelse: At den ske krigføring opphe den regjeringsbefalt sjon 10. juni 1940 nordmenn, både i deltok som frivillig holdtvis tysk og all ingen ting med s krigføring å gjøre. I kerettseksperten Op fører i «Internation utg. s. 168: «Krig er strid – «a contentio struggle» mellom sta Til de som måtte det ble da vitterlig styrker til England i bare å si: Les gen forklaring på at s «Regjeringen var en av grunnlovens be om at kongen ikke landet uten å kunne i felten. I den anled han såvidt mulig h styrker med seg» uttalelse finnes i Oslo 28/11 1947.

Morgenbladet 7/7 1983